

Odbor rozvoja a revitalizácie vidieka

Slovenská akadémia pôdohospodárskych vied

Odbor rozvoja a revitalizácie vidieka

Zostavovatelia: prof. Ing. Zlatica Muchová, PhD.
Dr.h.c. prof. Ing. Ján Supuka, DrSc.

Autori: Mgr. Vladimíra Gudábová
doc. Ing. Izakovičová Zita, PhD.
RNDr. Kornélia Petrovičová, PhD.
Ing. Jaroslav Jankovič, CSc.
prof. Ing. Zlatica Muchová, PhD.
doc. Ing. Štefan Ailer, PhD.
doc. Ing. Jarábková Jana, PhD.
doc. Ing. Attila Tóth, PhD.
doc. Ing. Gabriel Kuczman, PhD.
doc. Ing. arch. Roberta Štěpánková, PhD.
Dr.h.c. prof. Ing. Ján Supuka, DrSc.

Grafická úprava: Ing. Ľubomír Konc, PhD.

Jazyková korektúra: prof. Ing. Zlatica Muchová, PhD.
Ing. Ľubica Ďuďáková

Vydavateľ: Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum
referát SAPV
Hlohovecká 2
951 41 Lužianky

Tlač: VES SPU v Nitre
Trieda A. Hlinku 2
949 76 Nitra

Shválila rektorka Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre dňa xx. xx. 2023 ako brožúru

....

Neprešlo redakčnou úpravou vo Vydavateľstve SPU v Nitre.

Nitra 2023

ISBN 978-80-552-xxxx-x

OBSAH

Úvod	4
Odbor rozvoja a revitalizácie vidieka SAPV	7
1 Prioritné osi rozvoja	8
1.1 Súčasný stav problematiky	8
1.2 Výskumné zámery a priority “Prioritné osi rozvoja”	9
2 Ochrana a využívanie krajiny	10
2.1 Súčasný stav problematiky	12
2.2 Výskumné zámery a priority „Ochrana a využívanie krajiny“	12
3 Agrolesníctvo	14
3.1 Súčasný stav problematiky	15
3.2 Výskumné zámery a priority „Agrolesníctvo“	15
4 Pozemkové úpravy	17
4.1 Súčasný stav problematiky	18
4.2 Výskumné zámery a priority „Pozemkové úpravy“	19
5 Vidiek a rekreácia	21
5.1 Súčasný stav problematiky	22
5.2 Výskumné zámery a priority „Vidiek a rekreácia“	23
6 Ovocinárstvo a vinohradníctvo	25
6.1 Súčasný stav problematiky	26
6.2 Výskumné zámery a priority „Ovocinárstvo a vinohradníctvo“	26
7 Obnova vidieckych sídiel a revitalizácia vidieckej kultúrnej krajiny	28
7.1 Súčasný stav problematiky	32
7.2 Výskumné zámery a priority „Tvorba a ochrana vidieckej kultúrnej krajiny“	32
Záver	34

ÚVOD

Krajina Slovenska sa vyvíjala v historických dobách v príbuznosti a racionálnej kooperácii so susednými krajinami stredo-východnej Európy. Ako vnútrozemská krajina bez kontaktu s moriami, obživu obyvateľstva bolo potrebné zabezpečiť prioritne cestou poľnohospodárstva a príbuzných doplňujúcich odvetví, ako je rybnikárstvo a poľovníctvo v rozsiahlych lesoch a chovných oborách. K tomu sa súbežne rozvíjal priemysel a remeslá ako bolo baníctvo a hutníctvo, stavebníctvo, lesníctvo a priemysel dreva a mnohé ďalšie. Každá táto činnosť človeka a jeho hospodárske aktivity zanechali v krajine i v spoločnosti svoje historické stopy, na ktoré nadväzuje aj súčasný progresívny rozvoj. Menila sa krajina do podoby kultúrnej (kultivovanej) formy, menil sa aj človek v jeho samotnom poznaní, vo vzťahu k prírodnému prostrediu i v jeho spoločenských dimenziách.

Vedecké štúdie a monografie geografického, etnografického, sídelného a poľnohospodárskeho obsahu súbežne konštatujú, že od minulosti až po súčasnosť, Slovensko tvorí prevažne vidiecky (agrárny) typ kultúrnej krajiny, kde dominuje poľnohospodárstvo, lesníctvo a vidiecky typ ľudských sídiel kompaktného i rozptýleného charakteru. Vidiecka kultúrna krajina Slovenska nesie znaky dynamických zmien v priebehu histórie, ktoré sú reflexiou vlastníckych vzťahov, genofondu pestovaných kultúr a hospodárskych zvierat, ako aj poľnohospodárskych výrobných technológií. Mnohé z nich priniesli pre krajinu a človeka progres a užitočné benefity. Niektoré však aj negatívne dopady, ktoré súvisia s industrializáciou, chemizáciou, vodným hospodárstvom a celkovou ekonomizáciou poľnohospodárstva. To potvrdzuje staré historické poznanie, že každý pokrok má dve stránky, teda pozitívne, ale aj negatívne výsledky a dopady. Živým príkladom je priemyselná revolúcia založená na fosílnych palivách a automobilizmus.

Snaha o optimalizáciu štruktúry poľnohospodárskej krajiny a optimalizáciu hospodárskych procesov a technologických postupov vznikli hlavne po období industrializácie poľnohospodárstva v 60.-tich rokoch 20. storočia tak na Slovensku ale aj v celom Československu. Tento proces zákonite prebehol aj v západných krajinách mimo sféry socialistického spoločenského systému. Dokonca skôr ako u nás, avšak niekedy s odlišnou, niekedy so zrovnateľnou mierou krajinnó-ekologického i kultúrno-estetického dopadu na krajinu. Na území Slovenska sa v 80.-tich rokoch rozvinula teória a prax krajinnó-ekologického plánovania (LANDEP) a neskôr nadväzujúceho Územného systému ekologickej stability (USES), ktorých cieľom bolo prehodnotiť a optimalizovať krajinnú štruktúru a hospodárenie v nej v duchu krajinnó-ekologických princípov. Po niekoľkých vedeckých štúdiách a ich len čiastočných úspechoch v praxi (napr. LANDEP Východoslovenskej nížiny, areál Jelšava – Lubeník, Žiarska kotlina), sľubné očakávanie zmien nastalo po demokratizačnom procese v r. 1989. Na Slovensku po roku 1993 v rámci Slovenskej akadémie pôdohospodárskych vied (SAPV), bola pri jej predsedníctve vytvorená Komisia pre ekológiu a krajinné inžinierstvo. Predsedom Komisie bol prof. RNDr. Milan Ružička, DrSc., neskôr od roku 2010 prof. Ing. Rudolf Midriak, DrSc. Komisia bola predsedníctvom SAPV na svojom 118. zasadnutí dňa 19. 3. 2019, zrušená a to na základe abdikácie vtedajšieho predsedu prof. R. Midriaka. Tento zároveň navrhol, aby sa zriadila komisia alebo nový Odbor SAPV, ktorý sa bude zaoberať aktuálnou problematikou rozvoja a revitalizácie vidieka. Zároveň odporučil poveriť úlohou prípravy Odboru revitalizácie a rozvoja vidieka (ORRV) prof. Ing. Jána Supuku, DrSc., ktorý bol iniciátorom tejto myšlienky, ako kontinuálny člen predchádzajúcej Komisie od začiatku jej vzniku pri P-SAPV. Názov nového Odboru vznikol aj z premenovania pôvodného Ministerstva pôdohospodárstva SR na Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, v roku 2017. Ideový a obsahový návrh Odboru, ktorý spracoval prof. J. Supuka, bol prerokovaný na 54. valnom zhromaždení (VZ) SAPV dňa 11. 6. 2019. Dokument bol písomne podporený aj predsedami do-vtedajších Odborov SAPV a po diskusii v pléne VZ, návrh na zriadenie Odboru RRV bol schválený.

Predkladateľovi bolo uložené spracovať podrobnejšie zameranie činnosti Odboru a pripraviť návrh 10 potenciálnych členov na schválenie za riadnych členov SAPV pre Odbor RRV. Pripravený dokument podrobného zamerania odboru RRV bol prerokovaný a schválený na 119. zasadnutí rozšíreného Predsedníctva SAPV dňa 26. 9. 2019 (FCHPT – STU Bratislava). Následne boli pripravené návrhové listy (prihlášky) na 10 riadnych členov SAPV. Prvé rokovanie členov ORRV sa uskutočnilo dňa 6. 11. 2019 na Fakulte záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU Nitra (FZKI-SPU). Program činnosti novo schváleného odboru RRV predniesol prof. Supuka, rovnako Plán činnosti na r. 2019 – 2021 v pôsobnosti nového Predsedníctva ORRV. Po prerokovaní a schválení programového zamerania a plánu činnosti odboru, bolo schválené aj Predsedníctvo Odboru RRV v zložení: 1) doc. Ing. Gabriel Kuczman, PhD. – predseda; 2) prof. Ing. Zlatica Muchová, PhD. – podpredseda; 3) Mgr. Vladimíra Gudábová – tajomník. Zároveň bolo odsúhlasené zloženie 10 základných členov odboru s požiadavkou, aby ich prof. Supuka a doc. Kuczman predložili na schválenie za riadnych členov SAPV, čo sa aj uskutočnilo bez zmien na 55. VZ SAPV dňa 10. 12. 2019 v Lužiankach, v nasledovnom zložení: doc. Ing. Gabriel Kuczman, PhD.; doc. Ing. arch. Roberta Štěpánková, PhD.; doc. Ing. Attila Tóth, PhD.; prof. Ing. Zlatica Muchová, PhD.; doc. Ing. Štefan Ailer, PhD. (všetci FZKI SPU Nitra); doc. Ing. Jana Jarábková, PhD. (FEŠRR SPU Nitra); RNDr. Kornélia Petrovičová, PhD. (FAPZ SPU Nitra); doc. RNDr. Zita Izakovičová, PhD. (UKE SAV Bratislava); Mgr. Vladimíra Gudábová (ARVI Nitra); Ing. Jaroslav Jankovič, CSc. (NLC Zvolen); (prof. J. Supuka bol v tom čase už emeritný člen SAPV).

Na rokovaní členov Odboru rozvoja a revitalizácie vidieka dňa 20. 10. 2021 (on line), uskutočnila sa personálna zmena Predsedníctva odboru RRV v nasledovnom zložení: 1) prof. Ing. Zlatica Muchová, PhD. – predseda. Mgr. Vladimíra Gudábová – podpredseda, doc. Ing. Gabriel Kuczman, PhD. – tajomník. Doc. G. Kuczman bol v tom čase zvolený za člena Predsedníctva SAPV.

V súlade s Konceptiou obsahového zamerania nového odboru RRV, ako aj plánu činnosti odboru na roky 2019 – 2021 (schválené v Odbore RRV dňa 6. 11. 2019), nové Predsedníctvo ORRV, menovite aktívnou prácou predsedníčky odboru prof. Z. Muchovej a za spoluúčasti členov odboru, bol spracovaný dokument (príspevok) zo dňa 16. 3. 2022, ktorý je zameraný na „Aktuálne problémy pôdohospodárskeho výskumu z pohľadu Odboru rozvoja a revitalizácie vidieka“. V dokumente sú zadefinované prioritné témy činnosti odboru na najbližšie ale aj perspektívne obdobia nasledovne: 1) Prioritné osi rozvoja vidieka, 2) Ochrana a využívanie krajiny, 3) Agrolesníctvo, 4) Pozemkové úpravy, 5) Ovocinárstvo a vinohradníctvo, 6) Vidiek a rekreácia a 7) Obnova vidieckych sídiel a revitalizácia vidieckej kultúrnej krajiny.

Samotný názov Odboru evokuje otázku, čo na slovenskom vidieku obnoviť a revitalizovať a ako smerovať ďalší rozvoj vidieka. Zrejme nikto nechce vrátiť dedinu a poľnohospodárstvo do celo územných malých políček s vynakladaním obrovského fyzického úsilia pre produkciu potravín. Ani obnovenie súkromných stajní hospodárskych zvierat pri každom vidieckom dome na dedine. Svet je už ďalej, rovnako sú ďalej aj nároky a potreby každého vidieckeho človeka na Slovensku. Spomínam si na trvale platný výrok L. Štúra 'Cesta späť je nemožná, napred sa ísť musí'. Dnešný obyvateľ dediny chce mať slušné bývanie s vodovodom a kanalizáciou, upravené a čisté verejné priestranstvá a športoviská. Významná je aj obnova historických i súčasných parkov, budovanie nových plôch zelene s kvetinovými záhonmi a stromovými alejami v uliciach, ale aj upravené súkromné záhrady pre oddych a estetické pôsobenie rodinného priestoru. Plnohodnotné školy a kultúrne ustanovizne, ako aj organizovaný režim nakladania s odpadmi sú rovnako významným znakom a potrebou oživovania dediny a posilňovania jej kultúrnych hodnôt a kvality života na dedine. Do dediny si občania želajú návrat symbolov, prvkov sakrálnej aj profánnej vidieckej architektúry, oživenie a rozvoj tradícií, ale aj vidieckych remesiel, tvorivý rozvoj úžitkového umenia, tematických slávností a regionálnej vidieckej gastronómie atď. Tieto

a podobné aktivity sú kritériami a cieľmi nielen Programu obnovy dediny, ale požiadavkou dňa každého občana na vidieku (nielen mestského obyvateľa). Voda v krajine je témou dňa nielen v obdobiach letného sucha ale každodennou úlohou vodného hospodára a občana vidieka. Je podmienkou života človeka, každého živého organizmu v krajine, zárukou hospodárske výnosu z pestovaných kultúr, celkového zlepšenia klímy, ale aj estetiky krajiny. V priľahlej vidieckej krajine je v prvom rade potrebné budovať komunikačné siete pre racionálne hospodárenie v krajine, ale aj jej dostupnosť pre obyvateľov. Vnášaním drevinových vegetačných prvkov, ich líniových a plošných formácií (prícestné aleje, vetrolamy, ochranné pásy, háje, niky a pod.) zvýši sa ekologická stabilita, ale aj biodiverzita, kultúrna a estetická hodnota krajiny. Obnova a revitalizácia starých ovocných sádov s relatívne rezistentným genofondom, rozšíri ponuku spotrebiteľom o zdravé potravinové produkty. Navyiac, kvitnúce staré ovocné sady na zachovalých lokalitách kopaníc a štálov v jarnom období, vytvárajú spontánny estetický obraz a charakter slovenskej kultúrno-historickej krajiny, podobne ako staré a pamätné/symbolické stromy v krajine. Rovnako je významné zachovať a revitalizovať malé vinohrady so vzácnymi ovocnými stromami, ktoré majú nielen produkčný, ale aj kultúrny, historický, sociálno-spoločenský a symbolický charakter pre obyvateľov vidieka. Nemožno však ignorovať ani novodobé progresívne a úspešné vinohradníctvo, ovocinárstvo a pestovanie obilovín s modernými technológiami, ktoré si razia otvorenú cestu k spotrebiteľom tak na domácom, ako aj zahraničnom trhu. Kombinácia starších a tradičných foriem hospodárenia v krajine a novodobých poľnohospodárskych technológií sú typickým príkladom historickej kontinuity a postupnej alternatívnej premeny, revitalizácie a modernizácie vidieka. Táto cesta je zreteľná a úspešná aj v rozvinutejších krajinách západnej Európy a vyspelého sveta. Obnovovaná, revitalizovaná a kontinuálne udržiavaná vidiecka krajina bude mať významné predpoklady aj pre aktívny rozvoj rekreácie, vidieckeho turizmu a cestovného ruchu.

Obnova a revitalizácia vidieka by mala teda zachovať a obnovovať to čo bolo dobré a historicky osvedčené a odstraňovať, eliminovať chyby človeka /hospodára, ktoré spôsobil na tvárnosti a hodnotách vidieckej krajiny a vidieckeho sídla /dediny. Vidiek je otvorený prijať aj nové progresívne formy hospodárenia pri súbežnom vnášaní hodnotných krajinných prvkov, ktoré zmenia ekologickú stabilitu a posunú kultúrno-estetický obraz krajiny k lepšiemu. To sú aktuálne témy a požiadavky súčasného slovenského vidieka, ale aj témy a inšpirácie pre prácu Odboru RRV pri SAPV v najbližšej i vzdialenej budúcnosti.

Nitra, 20. 12. 2022

Ján Supuka

ODBOR ROZVOJA A REVITALIZÁCIE VIDIEKA SAPV

Odbor rozvoja a revitalizácie vidieka (ORRV) SAPV pracuje na prioritných témach (s menovitou personálnou gesciou):

1. Prioritné osi rozvoja

Mgr. Vladimíra Gudábová

2. Ochrana a využívanie krajiny

doc. Ing. Zita Izakovičová, PhD.; RNDr. Kornélia Petrovičová, PhD.

3. Agrolesníctvo

Ing. Jaroslav Jankovič, CSc.

4. Pozemkové úpravy

prof. Ing. Zlatica Muchová, PhD.

5. Ovocinárstvo a vinohradníctvo

doc. Ing. Štefan Ailer, PhD.

6. Vidiek a rekreácia

doc. Ing. Jana Jarábková, PhD.

7. Obnova vidieckych sídiel a revitalizácia vidieckej kultúrnej krajiny

doc. Ing. Attila Tóth, PhD.

doc. Ing. Gabriel Kuczman, PhD.

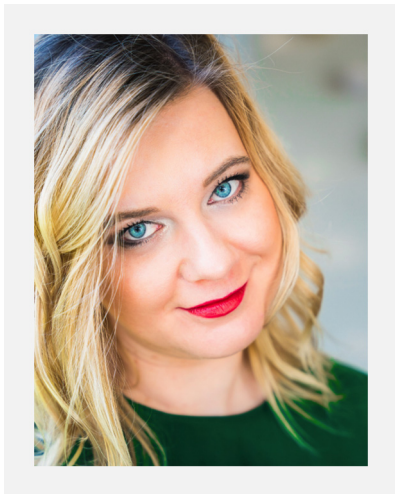
doc. Ing. arch. Roberta Štěpánková, PhD.

Dr.h.c. prof. Ing. Ján Supuka, DrSc. (podporná spolupráca)

ORRV pripravuje návrh na rozšírenie zameraní odboru, ktoré vyplývajú z aktuálnych potrieb a záujmu spoločnosti o témy:

- **Regeneratívne poľnohospodárstvo.**
- **Vplyv spoločnej poľnohospodárskej politiky na poľnohospodárku krajinu a rozvoj poľnohospodárstva na Slovensku.**

1 PRIORITNÉ OSI ROZVOJA

Meno a priezvisko

Mgr. Vladimíra Gudábová

Pracovisko

Inštitút znalostného pôdohospodárstva a inovácií
Referent pre vzdelávanie, personalista, administratívny pracovník, koordinátor Národnej siete rozvoja vidieka SR,
zástupca riaditeľa

Kontaktná adresa

Akademická 4, 949 01 Nitra

E-mail

arvi@arvi.sk

Tematické zameranie člena podľa priorít ORRV

Prioritné osi rozvoja

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2022

Miestne akčné skupiny – Leader, Komunitou vedený miestny rozvoj (CLLD)

Spoločná poľnohospodárska politika 2021 – 2027

1.1 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY

- *Generačná obnova a podpora získania a udržania mladých poľnohospodárov v sektore*

Priemerný vek poľnohospodárov nielen na Slovensku sa dlhodobo zvyšuje. Podiel zamestnancov do 40 rokov zo všetkých zamestnancov tvorí v poľnohospodárstve iba 28 %, kým v celej Európskej únii je tento podiel 31 %. V roku 2019 bolo podporených 798 mladých poľnohospodárov, čo je 4,3 % všetkých poberateľov priamych platieb. Mladí poľnohospodári obhospodarovali 34 221 ha pôdy (1,86 % obhospodarovanej pôdy Slovenska) a získali 2 % vyplatených priamych platieb (PPA, 2019). Mladí poľnohospodári zväčša riadia malé, novovzniknuté rodinné farmy. Kým priemerná veľkosť farmy poberajúcej dotácie je 100 ha, priemerná veľkosť farmy mladého poľnohospodára predstavuje 43 ha. Až tretina mladých poľnohospodárov obhospodaruje menej ako 20 ha a približne polovica menej ako 40 ha. Podľa Združenia mladých farmárov na Slovensku (ASYF) mladí farmári pôsobia prevažne v špecializovanej rastlinnej a živočíšnej výrobe, venujú sa špecifickým a regionálnym potrebám a svoju produkciu predávajú prevažne konečnému spotrebiteľovi.

- *Zabezpečenie kvalitného vzdelávania a poradenstva pre mladých poľnohospodárov*

Mladí poľnohospodári majú vysoký dopyt po kvalitnom vzdelávaní a poradenstve. Táto skupina je jedna z hlavných pri celení odborného vzdelávania. Toto vzdelávanie však častokrát nie je dostatočne dostupné, prípadne nespĺňa požadované podmienky kvality (MPRV SR, 2019).

- **Zabezpečenie lepšieho prístupu mladých poľnohospodárov k pôde**

Extrémna fragmentácia vlastníctva pôdy výrazne brzdí rozširovanie fariem mladých poľnohospodárov a má negatívne dopady na trh s pôdou. Kvôli rozdrobenosti vznikajú vysoké transakčné náklady na transfer pôdy prostredníctvom predaja alebo prenájmu od menej efektívnych k efektívnejším poľnohospodárom. Trh s pôdou na Slovensku sa najviac negatívne dotýka práve mladých poľnohospodárov, ktorí majú najväčšiu potrebu rozširovať veľkosť farmy (MPRV SR, 2019).

- **Zlepšiť prístup mladých farmárov k financovaniu investícií a zmiernenie finančnej medzery**

Na Slovensku je finančná medzera pre sektor poľnohospodárstva medzi 139,8 mil. až 315,9 mil. eur (fi compass, 2020). Mladí poľnohospodári tvoria 25,3 až 110,4 mil. eur finančnej medzery. Farmy do 20 ha majú až 60% podiel na finančnej medzere. Mladí poľnohospodári majú vysoký dopyt po investíciách a zároveň majú nedostatočný prístup k úverom. Na začiatku podnikania majú zvýšené náklady a ich výnosy a zisky sú nižšie. To znižuje v počiatočných podnikania ich ziskovosť a zároveň znižuje ich prístup k úverom na investície. Nízka miera prístupu k úverom je z dôvodu horšej bonity a nedostatku aktív na zábezpeku.

- **Udržanie ľudí na vidieku**

Budovanie kapacít a podpora miestnych komunít, rozvoj spolupráce a aktivizácie vidieckeho územia sa na Slovensku prvýkrát podporilo v programovom období 2007 – 2013 schválením 29 miestnych akčných skupín (MAS). Územie pôsobnosti MAS pokrývali celkovo 21 % vidieckych oblastí Slovenska. Zvyšovanie záujmu participovať na rozhodovaní o ďalšom rozvoji vlastného územia prostredníctvom uplatňovania princípov LEADER dokazuje aj zvýšený záujem verejno-súkromných partnerstiev v programovom období 2014–2022. V rámci PRV SR 2014–2022 došlo k výraznému zvýšeniu kapacít v rámci podporených 109 miestnych akčných skupín. Rozloha pokrytia územia miestnymi akčnými skupinami vzrástla v programovom období 2014–2022 z 10695 km² na 36526 km² čo predstavuje nárast o 242%.

1.2 VÝSKUMNÉ ZÁMERY A PRIORITY “PRIORITNÉ OSI ROZVOJA”

Zlepšenie implementácie programov rozvoja vidieka vidíme v:

- Budovaní kapacít a podpore miestnych komunít, v rozvoji spolupráce a aktivizácii vidieckeho územia, rozvoji vidieckeho hospodárstva.
- Podpore inovácií - vyššie nároky na ochranu životného prostredia a na kvalitu a množstvo potravín si vyžadujú aplikovať najnovšie technológie a inovatívne prístupy na všetkých úrovniach potravinového reťazca a podstatne investovať do moderného kapitálu a ľudských zdrojov.
- Podpore malého a stredného podnikania na vidieku, mladých farmárov.
- Vytvorení lepších podmienok pre život na vidieku a obmedzenie jeho vyľudňovania.
- Ochrane životného prostredia v rámci implementovaných projektov.

2 OCHRANA A VYUŽÍVANIE KRAJINY

Meno a priezvisko

doc. RNDr. Zita Izakovičová, PhD.

Pracovisko

Ústav krajinnej ekológie SAV
riaditeľka

Kontaktná adresa

Štefániková 3, P.O.BOX 254, 814 99 Bratislava

E-mail

zita.izakovicova@savba.sk

ORCID

0000-0002-2977-403X

Člen združenia

Slovenská ekologická spoločnosť

Držiteľ oprávnenia

Odborne spôsobilá osoba pre tvorbu dokumentácie RÚSES, MÚSES
Odborne spôsobilá osoba na spracovanie E.I.A. a S.E.A

Tematické zameranie člena podľa priorít ORRV

Ochrana a využívanie krajiny

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Krajinnoekologické plánovanie
Ekosystémové služby
Územný systém ekologickej stability

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. IZAKOVIČOVÁ, Z., PETROVIČ, F., PAUDITŠOVÁ, E. The impacts of urbanisation on landscape and environment: The case of Slovakia [Vplyv urbanizácie na krajinu a životné prostredie]. In Sustainability, 2022, vol. 14, iss. 1, article no. 60. ISSN 2071-1050.
2. IZAKOVIČOVÁ, Z., ŠPULEROVÁ, J., BARÁNKOVÁ, Z., PALAJ, A. Perception of the values of the biocultural landscape types of Slovakia by the population [Vnímanie hodnôt biokultúrnych typov krajiny obyvateľstvom Slovenska]. In Land, 2022, vol. 11, iss. 1, article no. 72. ISSN 2073-445X.
3. BEZÁK, P., MEDERLY, P., IZAKOVIČOVÁ, Z., MOYZEOVÁ, M., BEZÁKOVÁ, M. Perception of ecosystem services in constituting multi-functional landscapes in Slovakia [Vnímanie ekosystémových služieb pri tvorbe multi-funkčnej krajiny na Slovensku]. In Land [serial], 2020, vol. 9, no. 6, article no. 195.
4. KOZELOVÁ, I., ŠPULEROVÁ, J., MIKLÓSOVÁ, V., GERHÁTOVÁ, K., IZAKOVIČOVÁ, Z., KALIVODA, H., KALIVODOVÁ, M., KANKA, R. The role of artificial ditches and their buffer zones in intensively utilized agricultural landscape [Rola umelých zavlažovacích kanálov a ich blízkeho okolia v intenzívne obhospodarovanej poľnohospodárskej krajine]. In Environmental Monitoring and Assessment, 2020, vol. 192, article no. 656.

5. IZAKOVIČOVÁ, Z., MIKLÓS, L., ŠPULEROVÁ, J. Basic principles of sustainable land use management. [Základné princípy trvalo udržateľného manažmentu krajiny]. In Current trends in landscape research : Innovations in landscape research. – Cham: Springer Nature, 2019, p. 395-423. ISBN 978-3-030-30068-5.

3 najvýznamnejšie odborné/metodické publikácie, vzory, patenty, projekty a pod.

1. MEDERLY, P., ČERNECKÝ, J., ŠPULEROVÁ, J., IZAKOVIČOVÁ, Z. et. all. Catalogue of eco-system services in Slovakia: Benefits to society. Cham: Springer, 2020, p. 185-219. ISBN 978-3-030-46507-0. pp. 243.
2. MIKLÓS, L., IZAKOVIČOVÁ, Z. a kol. Atlas reprezentatívnych geoeosystémov Slovenska. Bratislava: Ústav krajinnej ekológie SAV: Ministerstvo životného prostredia SR: Ministerstvo školstva SR, 2006. 123 s. ISBN 80-969272-4-8, AH: 3.2
3. BEZÁK, P., IZAKOVIČOVÁ, Z., MIKLÓS, L. a kol. Reprezentatívne typy krajiny Slovenska. Bratislava: Ústav krajinnej ekológie SAV, 2010. 180 s. ISBN 978-80-89325-15-3.

Meno a priezvisko

RNDr. Kornélia Petrovičová, PhD.

Pracovisko

Ústav rastlinných a environmentálnych vied
Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vysokoškolský učiteľ

Kontaktná adresa

Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra

E-mail

kornelia.petrovicova@uniag.sk

ORCID

0000-0002-1581-2517

Tematické zameranie člena podľa priorit ORRV

Ochrana a využívanie krajiny

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Ochrana a využívanie krajiny

Biodiverzita krajiny, vodné ekosystémy, odonata, biomonitring, carabidae

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. LANGRAF, V., DAVID, S., BABOŠOVÁ, R., PETROVIČOVÁ, K., SCHLARMANNOVÁ, J. Change of Ellipsoid Biovolume (EV) of Ground Beetles (Coleoptera, Carabidae) along an Urban-Suburban-Rural Gradient of Central Slovakia. In Diversity. ISSN 1424-2818, 2020, vol. 12, no. 12, article number 475 [s. 1-13].
2. LANGRAF, V., PETROVIČOVÁ, K., SCHLARMANNOVÁ, J. The composition and seasonal variation of epigeic arthropods in different types of agricultural crops and their ecoto-

- nes. In *Agronomy-Basel*. ISSN 2073-4395 online, 2021, vol. 11, iss. 8, art. no. 2276, [13 s.].
3. AVTAEVA, T., PETROVIČOVÁ, K., LANGRAF, V., BRYGADYRENKO, V. Potential bioclimatic ranges of crop pests *Zabrus tenebrioides* and *Harpalus rufipes* during climate change conditions. In *Diversity*. ISSN 1424-2818, 2021, vol. 13, iss. 11, art. no. 559 [15 s.].
 4. LANGRAF, V., PETROVIČOVÁ, K., SCHLARMANNOVÁ, J. Community structure of epigeic arthropods in barley (*Hordeum vulgare* L.) soils. In *Spanish Journal of Agricultural Research*. ISSN 1695-971X, 2021, vol. 19, no. 4, e0304, [10 s.].
 5. PETROVIČOVÁ, K., LANGRAF, V., DAVID, S., KRUMPÁLOVÁ, Z., SCHLARMANNOVÁ, J. Distinct Odonata assemblage variations in lentic reservoirs in Slovakia (Central Europe). In *Biologia*. ISSN 0006-3088, 2021, vol. 76, iss. 10, [s. 1-10].

2.1 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY

Ťažisko v oblasti Ochrany a využívania krajiny sa sústreďuje na výskum krajiny, jej ekosystémov, zložiek a prvkov. Integrované prístupy ochrany a využívania krajiny sa aplikujú najmä v nasledovných základných oblastiach:

- Integrovaný manažment krajiny/povodí, ktorý sa sústreďuje na ekologickú optimalizáciu využívania povodí, prípadne iných priestorových krajinných celkov na báze holistickeho prístupu k hodnoteniu krajiny.
- Hodnotenie ekosystémových služieb, ktoré sa sústreďuje najmä na stanovenie potenciálu územia na poskytovanie vybraných ekosystémových služieb (produkčné, podporové, kultúrne), dopytu po ekosystémových službách ako i súčasného stavu využívania ekosystémových služieb a hodnotenie problémov vyplývajúcich z ich nevhodného využívania.
- Územné systémy ekologickej stability (ÚSES), ktoré sa okrem návrhov na tvorbu kostry ÚSES sústreďujú aj na špecifikovanie ekostabilizačných opatrení zameraných na posilnenie priestorovej stability krajiny.
- Hodnotenie zmien krajiny koncentrované nielen na hodnotenie zmien prvkov využívania územia ale aj na hodnotenie zmien obhospodarovania pôd, zmien krajinného obrazu, krajinného rázu a krajinného charakteru vidieckej krajiny v dôsledku pôsobenia globalizácie. Významné je tiež hodnotenie zmien a potrieb ochrany historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny.

2.2 VÝSKUMNÉ ZÁMERY A PRIORITY „OCHRANA A VYUŽÍVANIE KRAJINY“

Výskumné aktivity v oblasti Ochrany a využívania krajiny sa musia orientovať na riešenie aktuálnych environmentálnych problémov slovenskej krajiny. Krajinnno-ekologický výskum musí byť postavený na interdisciplinárnej báze. Musí vychádzať z ponímania krajiny ako „geoekosystému“. Rovnaká pozornosť musí byť venovaná nielen analytickému výskumu jednotlivých krajinnotvorných zložiek, ale aj tvorbe krajinnnoekologických syntéz a tvorbe účelových vlastností krajiny, ktoré sú základom pre tvorbu návrhov optimálneho a racionálneho využívania krajiny a jej zložiek. Zastrešujúcou vedeckou aktivitou by mal byť integrovaný manažment krajiny ako efektívny nástroj implementácie trvalo udržateľného rozvoja. Za prioritné výskumné témy v nasledujúcom období v tejto oblasti možno považovať:

- *Sledovanie vývoja globálnych megatrendov (GMT), ich vplyvov na krajinu a jej zložky a modelovanie scenárov rozvoja*

Výskum v oblastiach pôsobenia globálnych megatrendov špecifikovaných Európskou environmentálnou agentúrou (EEA) v Kodani, relevantných pre územie Slovenska. Zo súboru 11 GMT, ktoré boli stanovené EEA je z hľadiska ochrany a trvalo udržateľného využívania krajiny potrebné sa ťažiskovo venovať skupine environmentálnych GMT: populačné trendy a zmeny miery urbanizácie a ich dopad na krajinu, rastúci tlak na prírodné zdroje, ekosystémy a kvalita životného prostredia a zvyšujúci sa dopad klimatických zmien.

- *Monitoring a hodnotenie zmien krajiny, ekosystémov a ich ekosystémových služieb*

Výskum by sa mal zameriavať na identifikáciu a ochranu reprezentatívnych typov krajiny v zmysle Európskeho Dohovoru o krajine, vrátane mapovania a hodnotenia historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny a hodnotenie zmien ekosystémov a zmien využívania ich ekosystémových služieb s cieľom zabezpečenia efektívneho využívania služieb a úžitkov, ktoré nám krajina a jej ekosystémy poskytujú.

- *Tvorba výskumných databáz, informačných systémov o krajine a využívanie progresívnych IKT*

Výskum v rámci tohto bloku by mal byť ťažiskovo zameraný na zber a vyhodnocovanie dát na prípravu včasných celoplošných informácií o stave krajiny a životného prostredia s využitím diaľkového prieskumu Zeme a metód precízneho poľnohospodárstva.

- *Revitalizácia krajiny*

Výskum sústredený na potreby revitalizácie zaťažených a ohrozených oblastí s dôrazom na ekologickú stabilitu krajiny a na adaptáciu na klimatické zmeny – tvorba adaptačných stratégií, tvorba územných systémov ekologickej stability, krajinnoeologických plánov a štúdií na zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja krajiny.

3 AGROLESNÍCTVO

Meno a priezvisko

Ing. Jaroslav Jankovič, CSc.

Pracovisko

Národné lesnícke centrum
NLC-Lesnícky výskumný ústav Zvolen
Odbor pestovania lesa

vedecko-výskumný pracovník, vedúci odboru

Kontaktná adresa

T. G. Masaryka 22, 960 01 Zvolen

E-mail

jaroslav.jankovic@nlcsk.org
jankovicjaro@gmail.com

Člen združení

Slovenská agrolesnícka asociácia

Tematické zameranie člena podľa priorít ORRV

Agrolesníctvo

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Pestovanie lesných drevín v agrolesníckych systémoch na poľnohospodárskych a lesných pozemkoch

Prirodzená a umelá obnova lesa

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. PÁSTOR M., JANKOVIČ, J., HOUŠKA J., LOJKA B., KOTRBA R., BOREK R., VITYI A. 2019: Current state and possibilities of selected agroforestry systems in Central Europe. In: Book of abstracts, 4th World Congress on Agroforestry 20. – 22. May 2019, Montpellier, CIRAD, INRA, World Agroforestry, p.385.
2. VITYI, A., SZIGETI, N. K., RÉTFÁVI, T., DOMINKÓ E., LOJKA, B., KOTRBA, R., JANKOVIČ, J., PÁSTOR, M., BOREK, R., 2018: Agroforestry as a tool for sustainable land use in Central European countries. In: Bubeníková, T, Veľková, V. (Eds.): Book of Proceedings. International Scientific Conference „Earth in a trap? 2018. Hodruša-Hámre, Slovak Republic – 23-25 May 2018, Book of Abstracts. Technical University in Zvolen, Zvolen, Slovakia. p 270-276, ISBN 978-80-228- 3062-1.
3. MAYCOCK, P. F., GUZIK, J., JANKOVIČ, J., SHEVERRA, M., CARLETON, T. J., 2000: Composition, structure and ecological aspects of Mesic Old Growth Carpathian Deciduous Forests of Slovakia, Southern Poland and the Western Ukraine. In: Fragmenta Floristica et Geobotanica, roč. 45, č. 1-2 (2000), s. 281-321.
4. JANKOVIČ, J., 2010: Konceptia obnovy lesa vo Vysokých Tatrách v zmysle revitalizačného projektu. In: Konôpka, B., Výskum smrečín destabilizovaných škodlivými činiteľmi (Vedecký recenzovaný zborník), Zvolen, Národné lesnícke centrum, 2010, ISBN 978-80-8093-124-7, s. 39-63.
5. VORČÁK, J., JANKOVIČ, J., 2009: Autovegetatívna obnova smreka na hornej hranici supramontánneho stupňa a v subalpínskom stupni Babej hory a Pilska v Oravských Besky-

dách. In: Lesnícky časopis – Forestry Journal, Roč.55, č.1. Zvolen, Bratislava, SAP spol. s r. o., (2009), s. 29-46.

3 najvýznamnejšie odborné/metodické publikácie, vzory, patenty, projekty a pod.

1. JANKOVIČ, J. a kol., 2022: Zakladanie agrolesníckych systémov na poľnohospodárskej pôde. Metodika pre strategický plán SPP 2023 – 2027. Zvolen, NLC, 2022, 55 s.
2. JANKOVIČ, J., PÁSTOR, M., 2021: Agrolesnícke systémy a potenciál ich využívania na Slovensku. Pilotná štúdia – výstup z etapy rezortného projektu Výskum a vývoj na podporu konkurencie-schopnosti lesného hospodárstva. Zvolen, NLC, 2021, 67 s.
3. JANKOVIČ, J. a kol., 2007: Projekt revitalizácie lesných ekosystémov na území Vysokých Tatier postihnutom veternou kalamitou dňa 19.11.2004. Realizačný výstup rezortnej úlohy riešenej v rámci Kontraktu s MPRV SR v roku 2006.

3.1 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY

Agrolesnícke systémy (ALS) predstavujú také systémy hospodárenia na pôde, pri ktorých sa na jednej ploche zámerne a cielene kombinuje poľnohospodárska produkcia (rastlinná a/alebo živočíšna) s pestovaním drevín (lesných a/alebo ovocných stromov a/alebo krov). Problematika agrolesníckych systémov sa stala súčasťou viacerých strategických dokumentov MŽP SR a MPRV SR (napr. Envirostratégia 2030, Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy, H2ODNOTA JE VODA Akčný plán na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody, Intervenčná stratégia pre tvorbu Strategického plánu SPP 2023–2027, Vízia spoločných postupov pri budovaní moderného pôdohospodárstva v horizonte roku 2035, Národný lesnícky program, atď.). Slovenská republika navrhla do svojho strategického plánu SPP na roky 2023-2027 zaradiť podporu agrolesníckych systémov v rámci neprojektových intervencií na podporu vidieka a to na 2 typy agrolesníckych systémov na poľnohospodárskej pôde (bez zámeru prevodu pozemku na lesný porast): pestovanie drevín na ornej pôde a pestovanie drevín na trvalých trávnych porastoch (TTP).

Vypracovaním usmernenia na zakladanie a údržbu ALS na ornej pôde a na TTP bolo poverené Národné lesnícke centrum (NLC). Návrh metodiky bol odovzdaný na MPRV SR 9.2.2022 (Jankovič a kol. 2022). Slovensko však výrazne zaostáva za ostatnými európskymi krajinami v oblasti tvorby domácej poznatkovej bázy, keďže výskum problematiky agrolesníckych systémov sa u nás iba začína.

3.2 VÝSKUMNÉ ZÁMERY A PRIORITY „AGROLESNÍCTVO“

Pre ďalší rozvoj využívania ALS na Slovensku je nevyhnutné začať systematicky vytvárať domácu poznatkovú bázu. Problematika agrolesníckych systémov je jedným z rozvojových trendov identifikovaných v rámci domény RIS3 „Zdravé potraviny a životné prostredie“.

Preto je potrebné získať zdroje pre dlhodobý výskumný program zameraný na celý komplex problematík súvisiacich so zavádzaním agrolesníckych systémov do hospodárenia na pôde v podmienkach Slovenska. Za prioritné výskumné témy v nasledujúcom období možno považovať:

- V oblasti výskumu je nevyhnutné vytvoriť v spolupráci s obhospodarovateľmi pôdy pilotné agrolesnícke výskumno-demonštračné objekty, ktoré budú slúžiť na dlhodobý výskum a zároveň ako príklady dobrej praxe.

- V oblasti vzdelávania je potrebné otvoriť nové agrolesnícke vzdelávacie programy na našich stredných školách s poľnohospodárskym zameraním a taktiež agrolesnícky študijný program na univerzitách.
- V oblasti legislatívy je prioritou zavedenie ustanovení o agrolesníctve do právneho systému na Slovensku. Existujúce právne normy v aktuálnom znení obsahujú viaceré legislatívne bariéry, ktoré sťažujú proces rozširovania ALS v praxi pri hospodárení na pôde. Zásadná zmena môže nastať až s prijatím nového zákona o poľnohospodárstve, ktorého súčasťou by mala byť definícia agrolesníckych systémov a ďalšie príslušné ustanovenia k nim. Zoznam ďalších identifikovaných právnych noriem vo väzbe na ALS, v ktorých je potrebné na odstránenie existujúcich bariér doplniť ustanovenia týkajúce sa agrolesníckych systémov je uvedený v metodike na zakladanie agrolesníckych systémov na poľnohospodárskej pôde, ktorá bola pripravená pre strategický plán SPP 2023–2027.

4 POZEMKOVÉ ÚPRAVY

Meno a priezvisko

prof. Ing. Zlatica Muchová, PhD.

Pracovisko

Ústav krajinného inžinierstva
Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vysokoškolský učiteľ

Kontaktná adresa

Hospodárska 7, 949 76 Nitra

E-mail

zlatica.muchova@uniag.sk
zlatica.muchova@gmail.com

ORCID

0000-0001-7067-6768

Člen komory

Komora pozemkových úprav

Držiteľ oprávnenia

Ministerstvo životného prostredia SR, Odborná spôsobilosť podľa § 55 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, ev. č. F-44/2006 (autorizovaný projektant na vypracovanie dokumentácie ochrany prírody a krajiny, MÚSES a RÚSES)

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Osvedčenie o získaní oprávnenia na projektovanie pozemkových úprav podľa § 25a ods. 1 zákona 330/1991 Zb. v znení neskorších predpisov, ev. č. 272/2002 (autorizovaný projektant pozemkových úprav)

Tematické zameranie člena podľa priorít ORRV

Pozemkové úpravy
Geografické informačné systémy

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Pozemkové úpravy
Komplexný prístup k tvorbe a ochrane krajiny
Tvorba priestorových informácií o území
Geografické informačné systémy a ich aplikácie v krajinárstve
Projekčné a administratívne práce v pozemkových úpravách
Modelovanie hydrologických a erózných procesov
Ekologické a krajinotvorné opatrenia v území

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. MUCHOVÁ, Z., JUSKOVÁ, K. Stakeholders' perception of defragmentation of new plots in a land consolidation project: Given the surprisingly different Slovak and Czech approaches. In Land use policy. ISSN 0264-8377, 2017, vol. 66, s. 356-363.
2. MUCHOVÁ, Z., RAŠKOVIČ, V. Fragmentation of land ownership in Slovakia: Evolution, context, analysis and possible solutions. In Land use policy. ISSN 0264-8377, 2020, vol. 95, June, article number 104644 [11 s.].

3. ERTUNÇ, E., MUCHOVÁ, Z., TOMIĆ, H., JANUS, J. Legal, procedural and social aspects of land valuation in land consolidation: A comparative study for selected Central and Eastern Europe countries and Turkey. In Land. ISSN 2073-445X online, 2022, vol. 11, iss. 5, article number 636 [22 s.].
4. MUCHOVÁ, Z. Assessment of land ownership fragmentation by multiple criteria. In Survey review. ISSN 0039-6265, 2019, vol. 51, iss. 366, s. 265-272.
5. MUCHOVÁ, Z., TÁRNÍKOVÁ, M., PETROVIČ, F. Possibilities of optimal land use as a consequence of lessons learned from land consolidation projects (Slovakia). In Ecological engineering. ISSN 0925-8574, 2016, vol. 90, s. 294-306.

3 najvýznamnejšie odborné/metodické publikácie, vzory, patenty, projekty a pod.

1. MUCHOVÁ, Z., VANEK, J., HALAJ, P., HRNČIAROVÁ, T., KONC, Ľ., RAŠKOVIČ, V., STREĎANSKÁ, A., ŠIMONIDES, I., VAŠEK, A. *Metodické štandardy projektovania pozemkových úprav*. 1. vyd. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2009. 397 s., príl. ISBN 978-8-552-0267-9.

4.1 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY

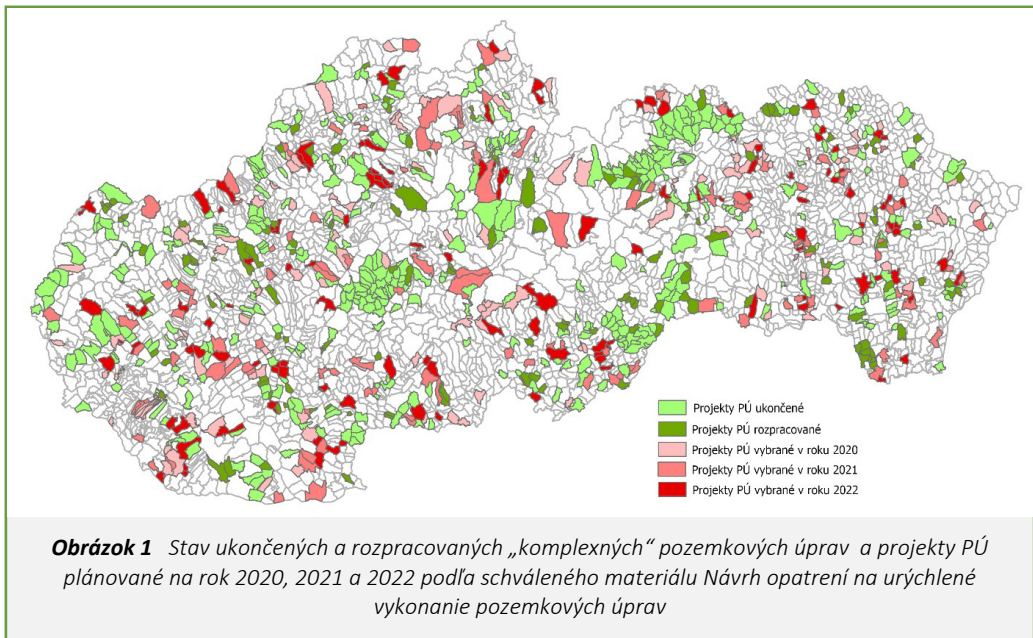
Legislatívnym podkladom pre pozemkové úpravy je zákon 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov, podľa ktorého pozemkové úpravy zahŕňajú:

- usporiadanie vlastníckych a užívacích pomerov,
- návrh technických, biologických a ekologických opatrení súvisiacich s novým usporiadaním právnych pomerov a následne ich realizáciu.

Jedinečnosť pozemkových úprav spočíva predovšetkým v tom, že v jednom projekte a v jednom správnom konaní sa vykonávajú rôznorodé činnosti týkajúce sa pozemkového vlastníctva, tvorby a ochrany krajiny. Je tu možnosť zosúladiť medzirezortné požiadavky s reorganizáciou a scelením pozemkov a tým poskytnúť základ pre implementáciu adaptačných opatrení na zmenu klímy založených na analýze regionálnych a lokálnych podmienok zahŕňajúcich zmeny v systémoch hospodárenia a využitia krajiny. Zákon rozlišuje dve formy pozemkových úprav:

- „komplexné“ pozemkové úpravy (vykonávané spravidla v celom katastrálnom území a so spracovaním všetkých častí dokumentácie v zákone uvedenej),
- jednoduché pozemkové úpravy (riešia len časť katastrálneho územia alebo hospodárskeho obvodu a projekt sa vyhotovuje spravidla so zjednodušenou dokumentáciou určenou správnym orgánom).

Podľa evidencie MPRV SR k 29.11.2022 sa „komplexné“ pozemkové úpravy (obr. 1) uskutočňujú v 433 katastrálnych územiach Slovenska, v 416 katastrálnych územiach sú projekty ukončené, tzn. zapísané do KN a v 146 katastrálnych územiach je projekt rozpracovaný (<https://data.gov.sk/>).

Dňa 21. 8. 2019 bol schválený materiál „Návrh opatrení na urýchlené vykonanie pozemkových úprav“, ktorý predpokladá 30 ročný časový plán ukončenia PÚ v 3 103 k. ú. s priemerným ročným zaťažením štátneho rozpočtu vy výške 30,8 mil. eur (MPRV SR, 2019).

Sú schválené zoznamy 120 katastrálnych území určených pre vykonanie projektu pozemkových úprav v roku 2020, 2021 a 2022 (obr. 1). Vzhľadom na súčasnú mimoriadnu situáciu na Slovensku sa zadávanie vybraných projektov PÚ z roku 2020, 2021 a 2022 pozastavilo. Na webovej mape Fakulty záhradníctva a krajinného inžinierstva (FZKI) „App ISO PÚ“ je možné dohľadať podrobnejšie informácie o pozemkových úpravách a súvislostiach uvedených na obrázkoch vyššie. Link: <https://arcg.is/OjSDPy>

4.2 VÝSKUMNÉ ZÁMERY A PRIORITY „POZEMKOVÉ ÚPRAVY“

Realizácia akýchkoľvek trvalých zariadení a opatrení, ktoré sú podmienené vysporiadaním vlastníckych vzťahov na dotknutých pozemkoch je v súčasnom stave vlastníckej rozdrobenosti takmer nemožná. Akákoľvek investičná činnosť, prenájom poľnohospodárskej pôdy a iné činnosti spojené so vznikom, zmenou alebo zánikom práv k nehnuteľnostiam v území s rozdrobenými právnymi vzťahmi majú za následok komplikovanosť, časovú náročnosť a predraženie týchto činností. Rozdrobenosť pozemkového vlastníctva znižuje príležitosti pre udržateľný vidiecky rozvoj, zvyšuje administratívne náklady a poplatky za prevod pôdy. Neprehľadný stav v pozemkovom vlastníctve i nájomných vzťahoch je problémom pre vlastníkov a užívateľov, pre správcov štátneho majetku, samosprávy i potenciálnych investorov. Najvhodnejším spôsobom ako komplexne vyriešiť fragmentáciu pôdy v súlade s tvorbou, ochranou a rozvojom vidieka sú pozemkové úpravy. Za prioritné výskumné témy v oblasti Pozemkové úpravy možno považovať:

- V oblasti vzdelávania je potrebné nadviazať, prehĺbiť a zintenzívniť spoluprácu univerzít, na ktorých sa vyučujú pozemkové úpravy a umožniť študentom stáže a prax či už v štátnej správe alebo u zhotoviteľov.

- Je potrebné riešiť osvetu pozemkových úprav širokej verejnosti, aby všetci aktéri projektu pozemkových úprav poznali svoje práva a povinnosti v celom procese pozemkových úprav.
- Je nevyhnutné prezentovať projekty pozemkových úprav ako výnimočný nástroj prostredníctvom ktorého je možné (reálne na vysporiadaných pozemkoch) navrhnúť systém adaptačných opatrení zmiernujúcich hrozby klimatických zmien.
- V oblasti výskumu je potrebné vyvíjať nástroje kontroly kvality, ktoré by dokázali efektívne kontrolovať čiastkové etapy a ucelené časti pozemkových úprav týkajúce sa funkčného usporiadania/návrhu vidieckej krajiny.
- V oblasti výskumu je potrebné pracovať na koordinačných postupoch, ktoré zosúladia činnosti územného a krajinného plánovania s procesom pozemkových úprav. Atraktívny vidiek, vhodné podmienky pre rozvoj turizmu, cykloturizmu, vidieckeho turizmu atď. môžu podporiť udržanie vlastníka na vidieku a tým aj jeho rozvoj a revitalizáciu.

5 VIDIEK A REKREÁCIA

Meno a priezvisko

doc. Ing. Jana Jarábková, PhD.

Pracovisko

Ústav regionalistiky a rozvoja vidieka
Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vysokoškolský učiteľ

Kontaktná adresa

Trieda A. Hlinku 2, 949 76 Nitra

E-mail

jana.jarabkova@uniag.sk

ORCID

0000-0003-2419-720X

Člen združenia

Členka pracovnej skupiny Partnerstvo pre politiku súdržnosti 2020+

Členka Vedeckej rady Fakulty európskych štúdií a regionálneho rozvoja SPU v Nitre

Členka odborovej komisie v odbore Ekológia a manažment subkomisia: Cestovný ruch (EF UMB v Banskej Bystrici)

Členka odborovej komisie v odbore Verejná správa a regionálny rozvoj (FEŠRR SPU v Nitre)

Členka redakčnej rady vedeckého časopisu Ekonomická revue cestovného ruchu

Členka redakčnej rady odborného časopisu Studia Turistica

Členka certifikačnej komisie (certifikované ubytovanie na vidieku a regionálny produkt Nitrava)

Členka hodnotiacich komisií pre výber projektov (TSK, NSK)

Garantka študijného programu Rozvoj vidieka a vidieckeho turizmu (bakalársky stupeň štúdia)

Odborná garantka programov ďalšieho vzdelávania „Destinačný manažment“ a „Podpora rozvoja vidieka“ (modul predaj z dvora)

Držiteľ oprávnenia

Ochranná známka „Certifikované ubytovanie na vidieku“

Tematické zameranie člena podľa priorít ORRV

Vidiek a rekreácia

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Rozvoj vidieka

Strategické plánovanie na regionálnej a lokálnej úrovni

Destinačný manažment

Vidiecky cestovný ruch

Kvalita služieb cestovného ruchu

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. JARÁBKOVÁ, J.; Majstríková, L., Kozolka, T. Financial supporting tools of rural tourism development in Nitra self-governing region In: European Countryside. – ISSN 1803-8417. – Vol. 8, no. 2 (2016), s. 123-134, online. – 10.1515/euco-2016-0012.

2. JARÁBKOVÁ, J. The rural areas – the unutilized potential in light of tourism = Vidiek – nevyužitý potenciál z hľadiska cestovného ruchu .In: Agricultural economics. – ISSN 0139-570X. – Vol. 56, no. 11 (2010), s. 532-539.
3. JARÁBKOVÁ, J., CHRENEKOVÁ, M., ROHÁČIKOVÁ, O. University and Practice – Cooperation in Research and Science: Case study of the Slovak University of Agriculture in Nitra. – UNIREG APVV-14-0512.In: Quality Innovation Prosperity. – ISSN 1335-1745. – Vol. 23, no. 1 (2019), s. 136-154.
4. JARÁBKOVÁ, J. Vidiek – nevyužitý potenciál z hľadiska cestovného ruchu – 1. vyd. – Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2010. 11 s., [30] s. ISBN : 978-80-552-0364-5.
5. JARÁBKOVÁ, J., HAMADA, M. Creativity and rural tourism / APVV-0101-10. In: Creative and knowledge society. – ISSN 1338-4465. – Vol. 2, no. 2 (2012), s. 5-15.

3 najvýznamnejšie odborné/metodické publikácie, vzory, patenty, projekty a pod.

1. JARÁBKOVÁ, J. a kol. Vidiecky cestovný ruch a jeho perspektívy [elektronický zdroj] – 1. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2021. 215 s. KEGA 047SPU-4/2018. ISBN : 978-80-552-2322-3. – 10.15414/2021.9788055223223.
2. HÁRONIKOVÁ, M. et al. Destinačný manažment : texty k vybraným témam kurzu celoživotného vzdelávania – 1. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2018. 121 s. ISBN: 978-80-552-1882-3 (brož.).
3. JARÁBKOVÁ, J. Vidiecky cestovný ruch jedným ťahom – 1. uprav. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2018. 130 s., [2] s. – Vydané v rámci projektu VEGA č. 1/0247/14 Integrované prístupy k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu v podmienkach SR. ISBN: 978-80-552-1797-0 (brož.).
4. JARÁBKOVÁ, J., FÁZIKOVÁ, M., BERSECKÁ, J. Certifikované ubytovanie na Slovensku. Ochranná známka č. 236634: vestník úradu priemyselného vlastníctva 11-2013-SK (zverejnené prihlášky OZ) / Banská Bystrica: Úrad priemyselného vlastníctva SR, 2013. 5 s.

5.1 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY

Urbanizácia je prevládajúcim trendom na celom svete. Podľa OSN bude do roku 2050 cca 68 % svetovej populácie žiť v mestských oblastiach a mestá budú produkovať 85 % globálnej ekonomickej produkcie, čo bude mať zásadný vplyv na človeka, životné prostredie a spôsobí vysoké náklady okolitým vidieckym oblastiam (UNWTO, 2020). Tento trend kontrastuje so skutočnosťou, že 80 % všetkých ľudí žijúcich v „extrémnej chudobe“ žije vo vidieckych komunitách. Vidiecke oblasti čelia rastúcim demografickým výzvam, najmä vyludňovaniu, nižším úrovňami príjmov, digitálnej priepasti, poklesu tradičných hospodárskych činností a nedostatku ekonomickej rozmanitosti, ako aj infraštruktúry, služieb a dopravnej konektivity. Vidiecka mládež je jednou z najzraniteľnejších skupín obyvateľstva z dôvodu nedostatku príležitostí zamestnať sa alebo začať podnikáť v poľnohospodárstve a v súvisiacich ekonomických činnostiach. Tradičné ekonomické a kultúrne systémy sú ohrozené klimatickými zmenami. To sa týka najmä domorodých obyvateľov, ktorí sú často úzko viazaní na poľnohospodárstvo a miestne prírodné zdroje. V extrémnych prípadoch môže prísť následkom migrácie obyvateľstva k opusteniu pôdy, erózií a nežiaducej zmene kultúrnej krajiny. Takéto lokality sú tiež vystavené vyššiemu riziku prírodných katastrof. Cestovný ruch sa ukázal ako nástroj ekonomickej diverzifikácie vidieka a hlavný

motor zamestnanosti s multiplikačným účinkom na iné sektory, ktoré prispievajú k rozvoju vidieka (Jarábková, 2021). Cestovný ruch vo vidieckych oblastiach môže byť prínosom najmä pre tradične znevýhodnené skupiny (ženy, mládež a domorodých obyvateľov). Cestovný ruch je tiež ľahko dostupným odvetvím pre mikropodniky a malé podniky a pre samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré tvoria významnú časť odvetvia cestovného ruchu a podnikania na úrovni komunity vo všeobecnosti. Okrem toho pandémia COVID-19 vyvolala rastúci záujem návštevníkov, ktorí hľadajú nové autentické zážitky v bezpečnom prostredí, vzdialenom od frekventovaných miest. Tento trend podporuje silnejšie prepojenie návštevníka s miestnymi komunitami, ich kultúrou a produktmi a v kombinácii s ekologickejším prístupom vo všetkých fázach cestovania, otvára príležitosti pre ekonomickú, sociálnu a environmentálnu revitalizáciu vidieckych oblastí prostredníctvom cestovného ruchu. Súčasná kríza tiež zdôraznila dôležitosť budovania odolnosti medzi komunitami vo vidieckych oblastiach, ktoré sa spoliehajú na cestovný ruch. Prioritami plánov obnovy cestovného ruchu vo vidieckych komunitách by mali byť investície, rozvoj zručností, prístup k financiám, rozvoj infraštruktúry, digitálna transformácia, trvalo udržateľný rozvoj, hodnotenie vplyvu, lepšia správa vecí verejných a posilnenie postavenia žien. Vytváranie nových pracovných príležitostí a podpora ekonomických aktivít vo vidieckych oblastiach prostredníctvom cestovného ruchu si vyžaduje holistický prístup, ktorý zapája všetky ostatné sektory a činnosti do hodnotového reťazca cestovného ruchu a podporuje verejnosúkromné partnerstvá. Využitím sily cestovného ruchu na podporu rozvoja vidieka sa posilní príspevok sektora k dosiahnutiu cieľov trvalo udržateľného rozvoja (Agenda 2030). Realizácia týchto príležitostí si však vyžaduje integrovaný strategický prístup k rozvoju cestovného ruchu na vidieku s dlhodobou víziou do roku 2030 a neskôr (UNWTO, 2020).

5.2 VÝSKUMNÉ ZÁMERY A PRIORITY „VIDIEK A REKREÁCIA“

V rámci publikovaných výskumných prác autorov zaoberajúcich sa problematikou rozvoja vidieka a vidieckeho cestovného ruchu boli aktuálne identifikované kľúčové výzvy pre ďalší výskum:

- *Nedostatočné povedomie o cestovnom ruchu zo strany hostiteľov (Ayhan a kol., 2020; Khartishvili a kol., 2019; Krol, 2019; Pato, Kastenholz, 2017)*

Výskum by sa mal zamerať na skúmanie postojov obyvateľov k vidieckemu cestovnému ruchu (VCR), s cieľom zvýšiť motiváciu miestnych komunít vo vzťahu k rozvoju VCR. Ďalšou výzvou pre výskum je adaptácia vidieckeho cestovného ruchu na súčasné trendy v cestovnom ruchu a používanie technológií resp. adaptácia podnikov VCR na využívanie nezávislých online rezervačných systémov typu „airbnb“, spolupráca s online cestovnými kanceláriami alebo využívanie sociálnych médií na marketing.

- *Nedostatočný prístup k zdrojom, predovšetkým ku kvalitnej pracovnej sile, k investičným zdrojom a nízka schopnosť využívať miestne zdroje v cestovnom ruchu (spojené so slabým plánovaním a podporou) (Muresan a kol., 2016; Pato, Kastenholz, 2017)*

Hmotné a nehmotné zdroje sú kľúčovým prvkom efektívneho integrovaného rozvoja VCR (Cawley, Gillmor, 2008). Preto je nevyhnutné sa vo výskume zamerať na perspektívu využívania zdrojov v CR, preskúmať ako možno efektívne identifikovať, mobilizovať, využívať a udržiavať interné a externé zdroje pre maximalizáciu prínosov VCR (Rosalina a kol., 2021).

- *Vplyv pandémie COVID-19 a jej dopady na rozvoj VCR*

Niektoré štúdie poukazujú na to, že pandémia priniesla nové výzvy pre vidiecke destinácie. Nielen v súvislosti so zdravotnými rizikami ale priniesla aj nové príležitosti

pre rozvoj VCR (Carr, 2020). V tejto súvislosti je aktuálna téma transformácie vidieckeho cestovného ruchu po COVID-19. Pandémia ovplyvnila správanie sa návštevníkov, ktorí vyhľadávajú bezpečné destinácie s vyspelou infraštruktúrou a kvalitnými zdravotníckymi službami. Prijateľným riešením by mohol byť model partnerstva medzi mestom a vidiekom. Výskum by sa mal zamerať aj na skúmanie možnosti zaistenia zdravotníckych služieb v rámci vidieckych oblastí resp. v rámci vzťahov medzi mestom a vidieckym územím (Rosalina kol., 2021). Ďalej by sa mal výskum v budúcnosti zaoberať hlbším pochopením prenosu poznatkov o zdraví a prevencii zdravotných rizík a dôvery a spolupráce zainteresovaných strán pri zmierňovaní zdravotných rizík v pandémii a situácie súvisiacej s cestovaním vo vidieckej oblasti. Ďalšou výzvou, na ktorú poukázala pandémia COVID-19 je slabá dostupnosť zdrojov na podporu využívania technológií vo vidieckych oblastiach. Predovšetkým ľudských a infraštruktúrnych, vrátane chýbajúcich fyzických zdrojov pre prístup na internet. Preto je aktuálne sa zaoberať otázkou ako zvýšiť schopnosti ľudských zdrojov a ako podporiť zlepšenie technologickej infraštruktúry vo vidieckych oblastiach (Ohe, 2020).

Svetová organizácia cestovného ruchu (UNWTO, 2020) formulovala nasledujúce kľúčové výzvy pre politiku rozvoja vidieka a vidieckeho cestovného ruchu:

- Zaradenie cestovného ruchu ako strategického piliera do politik rozvoja vidieka.
- Cestovný ruch podporujúci blahobyt vidieckych komunít: Budovanie spravodlivého, inkluzívneho, odolného a udržateľného sektora.
- Nové príležitosti pre cestovný ruch a rozvoj vidieka: Inovácie, technológie a digitalizácia.
- Vývoj produktov a integrácia hodnotového reťazca pre udržateľnú a vylepšenú integráciu zážitku z cestovania pre udržateľný a vylepšený zážitok z cestovania.
- Podpora trvalo udržateľných politik a postupov vo vidieckych destináciách.

6 OVOCINÁRSTVO A VINOHRADNÍCTVO

Meno a priezvisko
doc. Ing. Štefan Ailer, PhD.

Pracovisko
Ústav záhradníctva
Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vysokoškolský učiteľ

Kontaktná adresa
Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra

E-mail
stefan.ailer@uniag.sk

ORCID
0000-0001-8447-5377

Člen združenia

Cech vinohradníkov a vinárov Slovenskej republiky (Člen výkonného výboru)

Člen komory

Komoditná rada MPaRV SR pre víno (Predseda)

Držiteľ oprávnenia

Špecializovaný expert posudzovateľ pre víno a vinárske produkty

Tematické zameranie člena podľa priorít ORRV

Ovocinárstvo a vinohradníctvo

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Genofond ovocných rastlín a viniča hroznorodého

Kultúrne dedičstvo

Zdravá pôda pre zdravé potraviny

Šetrné systémy pestovania

Vidiek

Krajinotvorba

Agroturistika

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. AILER, Š., SERENČEŠ, R., KOZELOVÁ, D., POLÁKOVÁ, Z., JAKABOVÁ, S. Possibilities for depleting the content of undesirable volatile phenolic compounds in white wine with the use of low-intervention and economically efficient grape processing technology. In Applied Sciences-Basel. ISSN 2076-3417 online, 2021, vol. 11, no. 15, art. no. 6735 [1-19] s.
2. AILER, Š., VALŠÍKOVÁ-FREY, M., JEDLIČKA, J., MANKOVECKÝ, J. Influence of sugar and ethanol content and color of wines on the sensory evaluation: from Wine Competition "Nemčiňany Wine Days" in Slovak Republic (2013–2016). In Erwerbs-Obstbau. ISSN 0014-0309, 2020, vol. 62, iss. 3, s.

3. POKRÝVKOVÁ, J., AILER, Š., JEDLIČKA, J., CHLEBO, P., JURÍK, Ľ. The use of a targeted must oxygenation method in the process of developing the archival potential of natural wine. In Applied Science-Basel. ISSN 2076-3417 online, 2020, vol. 10, iss. 14, article number 4810 [15 s.].
4. TÉTHAL, J., BAROŇ, M., SOTOLÁŘ, R., AILER, Š., SOCHOR, J. Effect of grapevine rootstocks on qualitative parameters of the Cerason variety. In Czech journal of food sciences. ISSN 1212-1800, 2015, vol. 33, no. 6, s. 570-579.
5. AILER, Š., JEDLIČKA, J., PAULEN, O. Biologické účinky magnetického poľa na senzorický profil a obsahové látky vína. In Potravinárstvo Online. ISSN 1337-0960, 2013, vol. 7, spec. iss., p. 138-144.

3 najvýznamnejšie odborné/metodické publikácie, vzory, patenty, projekty a pod.

1. AILER, Š. Vinárstvo & somelierstvo. 1. vyd. Olomouc : Agriprint, 2016. 197 s. ISBN 978-80-87091-63-0.
2. JEDLIČKA, J., AILER, Š., BRIEŠKA, P., CVIKLOVIČ, V., OLEJÁR, M. Zapojenie na riadenie intenzity magnetického poľa na výskumné účely: zverejnená patentová prihláška 51-2015: dátum zverejnenia 2.2.2017. Banská Bystrica : Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, 2017. 7 s.
3. AILER, Š., JEDLIČKA, J. Agrotechnické a legislatívne aspekty využitia listových hnojív Sulka – K a Sulka – Ca vo vinohradníckej výrobe. In Agrokonfera. 1. vyd. [89] s. ISBN 978-80-557-1321-2. Agrokonfera. Nitra : Garmond, 2017, s. 6-15.

6.1 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY

Potenciál genofondu odrôd a vidiela nie je u nás dostatočne využívaný. V kombinácii so šetrnými postupmi pestovania je možné tieto fenomény využiť v krajnotvorbe, agroturistike, produkcii zdravého ovocia, hrozna i vína. Meniaca sa klíma má vplyv na abiotické faktory – teplotný a vlhkosťný režim prostredia i pôdy a tým aj na fytopatologické, biochemické a fyziologické procesy rastlín. Výraznou zmenou je skorší nástup jednotlivých fenologických fáz, počnúc pučaním. Vytvára sa tým priestor pre viac pestovateľských rizík, ako doposiaľ (neskoré jarné mrazy). V dôsledku klimatickej zmeny sa intenzívne prejavujú na viniči a ovocných rastlinách tiež škodlivé biotické faktory, ktoré boli v minulosti pod prahom škodlivosti (choroby kmienkov a dreva), alebo sa u nás vôbec nevyskytovali (invázny hmyz a vektory ochorení). Dlhé periódy s úplnou absenciou atmosférických zrážok v hlavnom vegetačnom období spôsobujú pestovateľský stres rastlín, ich oslabenie, vyššiu náchylnosť na napadnutie a rozvoj patogénov i škodcov. Ciele: zamedziť rizikám a stratám súvisiacim so zmenou klímy, optimalizovať agrotechnické operácie, aplikovať šetrné postupy ochrany rastlín, zabezpečiť ekonomickú efektívnosť výroby nutrične bohatých, zdravých, lokálnych produktov.

6.2 VÝSKUMNÉ ZÁMERY A PRIORITY „OVOCINÁRSTVO A VINOHRADNÍCTVO“

Za prioritné výskumné témy v nasledujúcom období možno považovať:

- Prevencia ekonomických a kvalitatívnych škôd pri pestovaní viniča hroznorodého a ovocných rastlín. Dosiahnutie ekonomickej efektívnosti výroby produktov.
- Zabezpečenie stability pestovateľských systémov v podmienkach klimatickej zmeny, identifikáciou morfológických, biochemických a fyziologických reakcií rastlín na zmene-

né podmienky prostredia. Kvantifikácia fyziologických procesov a rastovo-vývinových zmien.

- Modelovanie reakcií rastlín na zmeny environmentálnych podmienok, prioritne na suchu a ďalšie stresové faktory biotického charakteru.
- Výskum variantných spôsobov agrotechniky, pri súčasnom zachovaní žiaducej kvality a kvantity plodov. Vodozádržné opatrenia.
- Ekologizácia a integrované systémy pestovania, zachovanie biodiverzity, zdravej pôdy pre zdravé potraviny.
- Záchrana genofondu rastlín a ich využitie pri šetrných systémoch pestovania i na šľachtiteľské účely.
- Začlenenie ovocinárstva a vinohradníctva do systémov agroturistiky, programov rozvoja vidieka, krajiny tvorby, zamedzenie vyludňovania vidieckych sídiel.
- Podpora výroby lokálnych produktov.
- Využitie extenzívnych sadov ovocných drevín v agrolesníctve.

7 OBNOVA VIDIECKYCH SÍDIEL A REVITALIZÁCIA VIDIECKEJ KULTÚRNEJ KRAJINY

Meno a priezvisko

doc. Ing. Attila Tóth, PhD.

Pracovisko

Ústav krajinnej architektúry
Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vysokoškolský učiteľ, vedúci ústavu

Kontaktná adresa

Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra

E-mail

attila.toth@uniag.sk

ORCID

0000-0001-5621-5893

Člen združenía

LE:NOTRE Institute
ECLAS – European Council of Landscape Architecture Schools
IFLA Europe – International Federation of Landscape Architects – European Chapter
Spoločnosť pre záhradnú a krajinnú tvorbu

Člen komory

Slovenská komora architektov

Držiteľ oprávnenia

Autorizovaný krajinný architekt (reg.č. 0076KA) – oprávnenie na výkon povolania podľa § 4a Zákona č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch
Odborne spôsobilá osoba pre vyhotovovanie dokumentácie ochrany prírody a krajiny podľa § 55 Zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny (reg.č. F-203/2020)

Tematické zameranie člena podľa priorít ORRV

Plánovanie a tvorba vidieckej krajiny, krajinné plánovanie a krajinná architektúra

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Hodnotenie, plánovanie a tvorba vidieckej kultúrnej krajiny a zelenej infraštruktúry
Obnova, revitalizácia a tvorba verejných priestorov a verejnej zelene vidieckych sídiel
Vypracovanie krajinnno-architektonických štúdií a projektovej dokumentácie krajinskej architektúry v stupňoch pre územné rozhodnutie, stavebné povolenie a realizáciu

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. TÓTH, A., ŠTĚPÁNKOVÁ, R., FERIANCOVÁ, L. 2016. Landscape Architecture and Green Infrastructure in the Slovak Countryside. Prague: Czech University of Life Sciences / Powerprint Prague. 102 p. ISBN 978-80-7568-008-2.
2. TÓTH, A., DUŽÍ, B., VÁVRA, J., SUPUKA, J., BIHUŇOVÁ, M., HALAJOVÁ, D., MARTINÁT, S. and NOVÁKOVÁ, E. 2018. Changing Patterns of Allotment Gardening in the Czech Re-

- public and Slovakia. *Nature and Culture*, 13(1), pp. 161–188. DOI: 10.3167/nc.2018.130108. ISSN 1558-6073. (JCR - Journal Impact Factor 2018: 0.724). CCC
3. TÓTH, A., TIMPE, A. 2017. Exploring Urban Agriculture as a Component of Multifunctional Green Infrastructure: Application of Figure-Ground Plans as a Spatial Analysis Tool. *Moravian Geographical Reports*, 25(3), pp. 208- 218. ISSN 1210-8812. (JCR - Journal Impact Factor 2017: 1.435). CCC
 4. TÓTH, A., RENDALL, S., REITSMA, F. 2016. Resilient Food Systems: A Qualitative Tool for Measuring Food Resilience. *Urban Ecosystems*, 19(1), pp. 19-43. DOI 10.1007/s11252-015-0489-x. ISSN 1083-8155. (JCR - Journal Impact Factor 2016: 1.970). CCC
 5. TÓTH, A., KUCZMAN, G., FERIANCOVÁ, Ľ. 2016. Species Composition and Diversity of Non-Forest Woody Vegetation along Roads in the Agricultural Landscape. *Lesnícky časopis - Forestry Journal*, 62(1), pp. 56-66. ISSN 0323 – 1046 (Cites/Doc./2years 2016: 0.745).

3 najvýznamnejšie odborné/metodické publikácie, vzory, patenty, projekty a pod.

1. HUDEKOVÁ, Z., MEDERLY, P., TÓTH, A. *Zelená infraštruktúra: príručka nielen pre samosprávu*. 1. vyd. Bratislava : Mestská časť Bratislava-Karlova Ves, 2018. 72 s. ISBN 978-80-973076-8-4.
2. MUCHOVÁ, Z., PAGANOVÁ, V., TÓTH, A. *Zelená infraštruktúra pre samosprávu*. 1. vyd. Banská Bystrica : Slovenská agentúra životného prostredia, 2017. 24 s. ISBN 978-80-89503-78-0.
3. TÓTH, A. *Zelená infraštruktúra: Fenomén súčasnosti a prírode blízke riešenie pre udržateľnú budúcnosť*. In *Zahrada-park-krajina*. 26, 2 (2016), s. 36–41. ISSN 1211-1678.

Meno a priezvisko

doc. Ing. Gabriel Kuczman, PhD.

Pracovisko

Ústav krajinnej architektúry
Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vysokoškolský učiteľ

Kontaktná adresa

Tulipánova 7, 949 76 Nitra

E-mail

gabriel.kuczman@uniag.sk

ORCID

0000-0003-2904-1925

Člen združenia

Spoločnosti pre záhradnú a krajinnú tvorbu
Slovenskej botanickej spoločnosti (SAV)

Člen Predsedníctva SAPV (vedecký sekretár SAPV)

Držiteľ oprávnenia

Odborne spôsobilá osoba pre vyhotovovanie dokumentácie ochrany prírody a krajiny podľa § 55 zákona č. 543/2002 Z.z.

Tematické zameranie člena podľa priorít ORRV

Obnova vidieckych sídiel

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Revitalizácia a tvorba vidieka

Krajinárska tvorba

Tvorba verejnej zelene

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. TÓTH, A., KUCZMAN, G., FERIANCOVÁ, Ľ. Species composition and diversity of non-forest woody vegetation along roads in the agricultural landscape. In Lesnícky časopis. ISSN 0323-1046, 2016, vol. 62, no. 1, s. 56-66.
2. SUPUKA, J., ŠINKA, K., PUCHEROVÁ, Z., VEREŠOVÁ, M., FERIANCOVÁ, Ľ., BIHUŇOVÁ, M., KUCZMAN, G. Landscape structure and biodiversity of woody plants in the agricultural landscape. 1. vyd. Brno : Mendelova univerzita, 2013. 187 s.
3. FERIANCOVÁ, Ľ., KUCZMAN, G. Landscape architecture of rural settlements in the region of Nitra / Gabriel Kuczman. Iustr.In: Journal on Law, Economy & Management. -- ISSN 2048-4186. -- Vol. 5, no. 2 (2015), s. 52-56.
4. BIHUŇOVÁ, M., SUPUKA, J., TÓTH, A., ŠINKA, K., KUCZMAN, G. Urban green areas and woody plant composition: dwelling space quality factor in the Klokočina housing estate. In Ekológia. ISSN 1335-342X, 2021, vol. 40, no. 1, s. 80-90.
5. SUPUKA, J., PEJCHAL, M., KUCZMAN, G. Stromové dedičstvo v kultúrnej krajine a dendrologických objektoch. In Životné prostredie. ISSN 0044-4863, 2015, roč. 49, č. 3, s. 131-136.

3 najvýznamnejšie odborné/metodické publikácie, vzory, patenty, projekty a pod.

1. Kuczman, G. 2011. Zásady tvorby zelene a jej revitalizácia na slovenskom vidieku = Principles of revitalization and greenery creation in the Slovak countryside: ročná správa o riešení projektu KEGA /. 1. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2011. 13 s.: tab. Projekt č. 019SPU-4/2011.
2. Kuczman, G., Uhrin, P. 2016. Sadovnícko-architektonické riešenie verejných priestranstiev na Hlavnom námestí SO3 – realizačný projekt zelene : umelecká činnosť: kategória umeleckej činnosti: menej závažné umelecké diela väčšieho rozsahu vytvorené kolektívom autorov / Návrhová štúdia sadovnícko-architektonického riešenia verejných priestranstiev v centre obci Dvory nad Žitavou na Hlavnom námestí, registrované v centrálnom registri umeleckých činností CREUČ.
3. Grečmal, R. et al. 2020. Polyfunkčný dom Nitra, Štúrova – architektonická súťaž na nové sídlo spoločnosti Belevi: umelecká činnosť: kategória umeleckej činnosti: Závažné umelecké diela, výkony a prezentácie väčšieho rozsahu, vytvorené alebo interpretované skupinou autorov (resp. zverejnené na podujatí so skupinovú/kolektívnou mierou

účasti) a premiérovu uvedenú na ostatných podujatiach a v ostatných inštitúciách v domácom prostredí. / registrované v centrálnom registri umeleckých činností CREUČ.

Meno a priezvisko

doc. Ing. arch. Roberta Štěpánková, PhD.

Pracovisko

Ústav krajinskej architektúry
Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
**vysokoškolský učiteľ, Prodekan pre vzdelávaciu
činnosť**

Kontaktná adresa

Tulipánova 7, 949 76 Nitra

E-mail

roberta.stepankova@uniag.sk

ORCID

0000-0002-6792-035X

Člen združenia

Spoločnosť pre záhradnú a krajinnú tvorbu

Tematické zameranie člena podľa priorít ORRV

Obnova vidieckych sídiel

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Tvorba urbanizovaného prostredia

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. LIPOVSKÁ, B., ŠTĚPÁNKOVÁ, R. Assessing observation methods for landscape planning practice in rural villages. 2013 Wuhan : Scientific Research Publishing (Wuhan, China), ISSN 2328-4900.
2. DRILLING, M., GIEDYCH, R., PONIŽY, L., BENSON, M., BIHUŇOVÁ, M., MATA, D.d'A., MEERES, S., OEHLER, P., ŠTĚPÁNKOVÁ, R., THOMAS, N., WEIRICH, M. The idea of allotment gardens and the role of spatial and urban planning. In Urban allotment gardens in Europe. 1st ed. 370 s. ISBN 978-1-138-92109-2. . London : Routledge, 2016, s. 35-61.
3. SUPUKA, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, R. Characteristic and marks of cultural landscape of Slovakia. In Ekológia. ISSN 1335-342X, 2004, roč. 23, supplement 1, s. 333-339.
4. ČIBIK, M., ŠTĚPÁNKOVÁ, R. Exploring university campuses as urban development boosters and design flagships in urban landscape. In AD ALTA. ISSN 1804-7890, 2020, vol. 10, iss. 2, p. 37-45.
5. ŠTĚPÁNKOVÁ, R., ČIBIK, M., FERIANCOVÁ, Ľ. Extensive green roofs using species of stoneworts (Sedum L., Crassulaceae) – Part of the green infrastructure and urban landscapes. In Journal of Landscape management. ISSN 1804-2821, 2020, vol. 11, no. 2, s. 22-28.

Meno a priezvisko

Dr.h.c. prof. Ing. Ján Supuka, DrSc.

Pracovisko

Ústav krajinnej architektúry
Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
emeritný profesor

Kontaktná adresa

Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra

E-mail

jan.supuka@uniag.sk

ORCID

0000-0001-8640-1937

Člen združenia

ECLAS
SAPV
SBS-DS
SEKOS (emeritný člen)

Držiteľ oprávnenia

Odborne spôsobilá osoba pre vypracovanie dokumentov ochrany a starostlivosti o dreviny
Odborne spôsobilá osoba pre vypracovanie dokumentov USES

Tematické zameranie člena podľa priorit ORRV

Tvorba a ochrana vidieckej kultúrnej krajiny

Pod tematické/detailnejšie zameranie člena odboru

Teoreticko-metodické zásady a kritériá tvorby poľnohospodárskej krajiny
Revitalizácia vidieckych sídiel s dôrazom na ich vegetačnú štruktúru
Nelesná drevinová vegetácia v krajine, hodnotenie, návrh na obnovu a tvorbu
Kultúrno-historické a vizuálno-estetické znaky vidieckej krajiny
Rekreácia a agroturistika vo vidieckej krajine

5 najvýznamnejších vedeckých publikácií

1. SUPUKA, J., BERTA, F., CHLADNÁ, A. The influence of the urban environment on the composition of terpenes in the needles of Black Pine (*Pinus nigra* Arnold). In *Trees*. ISSN 0931-1890. ISSN 1432-2285 (electronic version), 1997, roč. 11, č. 3, s. 176-182. IF: 0,863 Indexované v: ,CC, WoS, SCOPUS.
2. SAEBO, A., BORZAN, Ž., DUCATILION, C., HATIZSTATHIS, A., LAGERSTROM, T., SUPUKA, J., GARCIA-VALDECANTOS, J. L., REGO, F., VAN STYKEN, J. The selection of plant materials for street trees, park trees and Urban woodland. In: Konijnendijk C., et al. (eds.): *Urban Forests and Trees*. Springer- Verlag, Berlin, Heidelberg, 2005, p. 257-280. ISBN-13978-3-540-25126-2.
3. SUPUKA, J., VEREŠOVÁ, M., ŠINKA, K. 2011: Development of vineyards landscape structure with regard to historical and cultural values. In *Ekológia = Ecology*. Bratislava: SAP

– Slovak Academic Press. ISSN 1335-342X. Vol. 30, no. 2, 2011, p. 229-238. Indexed in: WoS, SCOPUS.

4. SUPUKA, J., ŠINKA, K., PUCHEROVÁ, Z., FERIANCOVÁ, Ľ., VEREŠOVÁ, M., BIHUŇOVÁ, M., KUCZMAN, G. Landscape structure and biodiversity of woody plants in the agricultural landscape. Brno: MENDELU-Folia Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae, Vol. VI, No.9, 2013, 187 p. ISBN 978-80-7375-905-6.
5. SUPUKA, J., ŠINKA, K. Land use changes and development of the non-forest woody vegetation in the Danubian Lowland in Slovakia. In Central European Forestry Journal. ISSN 2454-034X, 2018, vol. 64, iss. 1, p. 3-15. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1515/forj-2017-0029>>. Indexed in: WoS, SCOPUS.

3 najvýznamnejšie odborné/metodické publikácie, vzory, patenty, projekty a pod.

1. SUPUKA, J. Metodika oceňovania drevín rastúcich mimo les., 2000, 40s. Podklady pre vydanie účelovej Vyhlášky súvisiacej so Zákonom č 543/2002 Z.z. O ochrane prírody a krajiny.
2. SUPUKA, J. Štandardy minimálnej vybavenosti obcí. Časť Zeleň. Metodická príručka pre obstarávateľov a spracovateľov územnoplánovacej dokumentácie. MŽP SR, Bratislava, 2002, 60s.
3. SUPUKA, J., BIBUŇOVÁ, M., VEREŠOVÁ, M. Kultúra a percepcia krajiny. Nitra: Vydavateľstvo SPU, 2021, 175 s. Vysokoškolské skriptá pre ŠP Krajinná a záhradná architektúra. Taktiež ako metodický dokument pre posudzovanie znakov a hodnôt kultúrnej krajiny.

7.1 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY

Obnova a rozvoj vidieka je súčasťou sídelnej poľnohospodárskej, ale aj kultúrno- pamiatkovej politiky Európskej komisie vo vzťahu k európskym krajinám a ich priestoru. Iniciatívnym programom európskeho dosahu bol ECOVAST (Európska rada pre dedinu a malé mestá), ktorá podporovala prijímanie národných programov ich obnovy a rozvoja. Táto politika bola prebratá aj do strategických dokumentov rozvoja vidieka na Slovensku, najmä prostredníctvom Ministerstva životného prostredia, Ministerstva pôdohospodárstva, a rozvoja vidieka, ale aj Ministerstva kultúry. K významným dokumentom a iniciatívam patrí Program obnovy dediny (uznesením vlády SR č. 395/1991). Následne až do súčasnosti boli prijímané rôzne podporné programy so zameraním na obnovu, ale aj ďalší sociálny a ekonomický rozvoj dedín a celkovej vidieckej krajiny, napr. IROP, RIUS, MAS a pod.

Súčasný stav poľnohospodárskej krajiny a vidieckych sídiel nesú znaky poľnohospodárskej industrializácie, sceľovania pozemkov a intenzifikačných poľnohospodárskych technológií. Mnohé krajinne prvky a znaky vidieka stratili historickú kontinuitu, čo sa prejavilo v znížení kultúrnej hodnoty a kultúrnej diverzity, estetickej kvality, biodiverzity a ekologickej stability krajiny. K tomu prispieva aj súčasný negatívny dopad zmien klímy a deficitu vody v krajine. Ak uvažujeme nad obsahom a potrebou obnovy vidieckej krajiny a obnovy dediny, možno ich zadefinovať nasledovne v úrovni krajiny a v úrovni vidieckych sídiel a ich sociálneho zázemia:

- a) Obnova a vnášanie drevinových vegetačných prvkov a ich priestorových kompozícií do krajiny, pri súbežnej premene súčasnej krajinnej štruktúry na ekologicky a hospodársky únosnú mieru a pre zvýšenie kultúrno-estetickej hodnoty krajiny.

- b) Zakomponovanie prvkov vidieckej architektúry do úžitkových budov dediny pre účely zachovania a obnovy ich historickej a kultúrnej identity.
- c) Obnova a rozvoj sociálnych aspektov dediny, jej duchovných a kultúrnych hodnôt a tradícií, súvisiacich s bývaním a pestovaním špecifických poľnohospodárskych kultúr (vinohradníctvo, ovocinárstvo, pastierstvo, poľovníctvo a rybárstvo a pod.), vrátane miestnej a regionálnej gastronómie.
- d) Muzeálno-expozičná kultúra vidieka, ako sú archeologické a banícke lokality, historické dopravné systémy, remeslá, prvky religióznej architektúry, regionálne skanzeny a pod.

Rámcovo uvedené zásady a prístupy, sú základnými nástrojmi a cieľmi obnovy a rozvoja vidieka, ktoré sú reálnou zárukou a predpokladom zachovania históriou nadobudnutých hodnôt, ale aj zárukou progresívneho rozvoja do budúcnosti.

7.2 VÝSKUMNÉ ZÁMERY A PRIORITY „TVORBA A OCHRANA VIDIECKEJ KULTÚRNEJ KRAJINY“

Z vyššie uvedených východísk vyplývajú nasledovné výskumné zámery a priority v tvorbe a ochrane vidieckej kultúrnej krajiny:

- Podpora biodiverzity prostredníctvom fragmentov lesa a iných prírodných a človekom komponovaných vegetačných prvkov pri uplatnení zásad krajinno-architektonických riešení.
- Optimalizácia krajinnej štruktúry pre účely zvýšenia ekologickej stability a udržania kontinuálnej produkčnej schopnosti.
- Zachovanie a podpora historických krajinných štruktúr, obnova prvkov votívneho charakteru, hmotného a prírodného dedičstva s rešpektovaním identity a charakteristických znakov histórie a kultúry vidieckeho sídla a príľahlej krajiny.
- Výskum starých, nadrozmerných a pamätných stromov a ich priestorové formácie v krajine, možnosti zachovania, obnovy a využívania (genofond, šľachtenie, kultúrne dedičstvo).
- Výskum historických parkov a záhrad viazaných na bývalé feudálne sídla, majeri, kúrie a cirkevné objekty z hľadiska ich obnovy a zachovania ako elementov vidieckej sociálnej a obytnej kultúry.
- Kultúrno-historické, krajinno-architektonické a vizuálne estetické znaky vidieckej krajiny. Formy vnímania a hodnotenia kultúrnej krajiny v holistickom ponímaní.
- Tvorba a obnova prvkov zelenej infraštruktúry vo vidieckych sídlach a v priestoroch príľahlej poľnohospodárskej krajiny.
- Výskum a hodnotenie potenciálov a rekreačnej hodnoty vidieckej krajiny a návrh riešení na budovanie sietí budúceho rozvoja s podporou progresívnych spoločenských trendov, ale aj lokálnych hodnôt a tradícií.

ZÁVERY

Vidiecka krajina a vidiecke sídla čelia súčasným globálnym výzvam ako napr. klimatická zmena či znižovanie biodiverzity. Stoja pred významnou úlohou naplňovať ciele udržateľného rozvoja, najmä tvorbu udržateľných obcí a komunít. Zlepšenie implementácie programov rozvoja vidieka v Prioritných osiach rozvoja vidíme najmä v budovaní kapacít a podpore miestnych komunít, v rozvoji spolupráce a aktivizácii vidieckeho územia, rozvoji vidieckeho hospodárstva.

Výskumné aktivity v oblasti Ochrany a využívania krajiny sa musia orientovať na riešenie integrovaného manažment krajiny ako efektívneho nástroja implementácie udržateľného rozvoja.

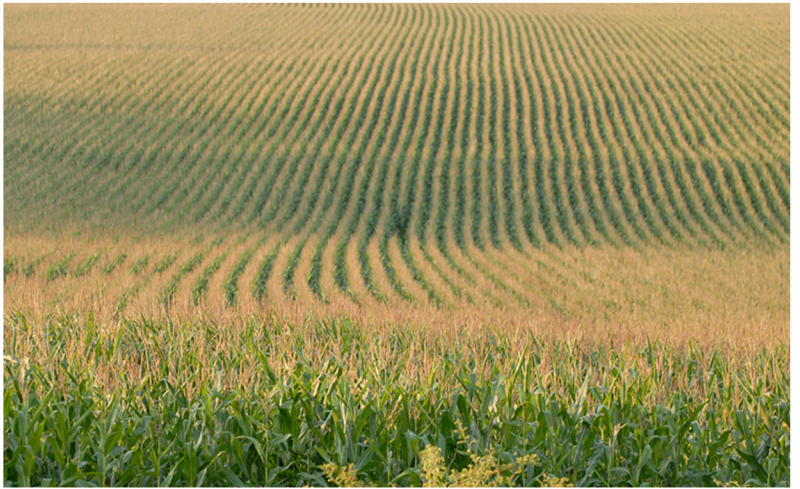
V oblasti Agrolesníctvo je prioritou zavedenie ustanovení o agrolesníctve do právneho systému na Slovensku, ktoré doposiaľ absentuje.

V oblasti Pozemkové úpravy je potrebné pracovať na koordinačných postupoch, ktoré zosúladia činnosti územného a krajinného plánovania s procesom pozemkových úprav.

V oblasti rozvoja vidieka a vidieckeho cestovného ruchu sú aktuálne identifikované kľúčové výzvy týkajúce sa najmä zaradenia cestovného ruchu ako strategického piliera do politík rozvoja vidieka.

Výskumné zámery a priority v Ovocinárstve a vinohradníctve sú zamerané na začlenenie ovocinárstva a vinohradníctva do systémov agroturistiky, programov rozvoja vidieka, krajino-tvorby, zamedzenie vyludňovania vidieckych sídiel.

Kultúrno-historické, krajinnno-architektonické a vizuálne estetické znaky vidieckej krajiny sú aktuálne výzvy v oblasti Obnovy vidieckych sídiel. Súbor prioritných oblastí Odboru rozvoja a revitalizácie vidieka sa do budúcnosti pokúsime rozšíriť o témy, ktoré vyplývajú z aktuálnych potrieb a záujmu spoločnosti, jedná sa o problematiku regeneratívneho poľnohospodárstva a vplyvu Spoločnej poľnohospodárskej politiky na poľnohospodárku krajinu a rozvoj poľnohospodárstva na Slovensku.

ISBN 978-80-552-xxxx-x